

П. Я. Кравчук, к.е.н., доцент

Г. І. Голодюк, к.т.н., доцент

О. В. Шегінський, к.т.н., доцент

Луцький національний технічний університет

Зовнішньоекономічна безпека України в умовах євроінтеграційних процесів

У статті визначено поняття зовнішньоекономічної безпеки, розглянуто сучасний стан і тенденції зовнішньоекономічної діяльності України в контексті забезпечення зовнішньоекономічної безпеки держави та курсу на інтеграцію до ЄС, визначено основні пріоритети зовнішньоекономічної безпеки України в умовах євроінтеграції на першій стадії інтеграції – створенні зони вільної торгівлі з ЄС.

Ключові слова: зовнішньоекономічна безпека, економічна безпека, європейська інтеграція, Європейський Союз.

П. Я. Кравчук, Г. И. Голодюк, А. В. Шегинский

Внешнеэкономическая безопасность Украины в условиях евроинтеграционных процессов

В статье определено понятие внешнеэкономической безопасности, рассмотрено современное состояние и тенденции внешнеэкономической деятельности Украины в контексте обеспечения внешнеэкономической безопасности государства и курса на интеграцию в ЕС, определены основные приоритеты внешнеэкономической безопасности Украины в условиях евроинтеграции на первой стадии интеграции – создании зоны свободной торговли с ЕС.

Ключевые слова: внешнеэкономическая безопасность, экономическая безопасность, европейская интеграция, Европейский Союз.

P. Kravchuk, G. Golodjuk, O. Sheginskyj

External economic security Ukraine in terms of European integration processes

Today Ukraine's relations with Europe is the leading factor in Ukrainian foreign policy strategy and the main vector of national foreign policy.

Currently, as a result of the integration of the national economies of many important characteristics of economic development of countries formed increasingly by external factors, attention to issues of foreign economic security significantly increased.

During the integration of the country in the system of world economic ties before it becomes a problem contradiction between the need, on the one hand, to integrate into the world economy and on the other - to ensure the harmonious development of the national economy, protect national economic interests of the domestic market and domestic producers. Ukraine's strategic course towards European integration needs to develop mechanisms for continuous monitoring of the status and activities ensure of external economic security of the state.

External economic security is to minimize the losses of the state from the effects of negative external economic factors create favorable conditions for economic development through its active participation in the international division of labor, foreign trade activities according to national economic interests.

Currently, foreign trade is largely liberalized without mastering the relevant state control and regulatory functions inherent in a market economy, without specific transition that poses a serious threat to the economic security of Ukraine.

As for the country's integration into the world economy, so, on the one hand, a large proportion of its exports in world trade makes it possible to influence to other countries, on the other - the penetration of foreign capital into the national economy increases the impact on its economic development outside.

According to the classical theory of integration benefits from the creation of regional trade agreements will increase according to a substantial reduction of tariffs in mutual trade, deeper differences in the availability of productive resources and other factors that create comparative advantages, and reducing barriers to the development of intra-regional trade (eg, transport costs) concerning the barriers that limit trade with third countries (such as transportation costs, tariffs or non-tariff barriers).

A major threat to external economic security of Ukraine in terms of European integration is an export oriented foreign trade of Ukraine with the EU on the basis of traditional homogeneous goods provided unsaturation domestic market differentiated products.

The balance of benefits and risks of Ukraine's EU integration will depend on decisions made in economic policy and the legal system, as well of preparation business entities.

The strategy of obtaining EU membership for Ukraine in conditions guaranteeing the safety of external economic security of the state should take into account the need for rapid adjustment the national economy to the opening of borders for economic entities from countries - EU members.

The main priorities of foreign security Ukraine in terms of European integration in the first stage of integration - the creation of a free trade area with the EU are: correction model integration Ukrainian economy into the European Union through the priority development of the internal market, policymaking reducing the share of exports in GDP while maintaining the important role of foreign trade in the reproduction; use of an effective import policy using procedures adopted by the WTO, the maintenance of high-tech exports by promoting Ukrainian goods on foreign markets, simplify and accelerate the procedure of export control; establishment of monitoring system of condition external economic security of Ukraine.

Key words: external economic security, economic security, European integration, European Union.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Сьогодні відносини України з країнами Європи є провідним чинником української зовнішньополітичної стратегії і головним вектором національної зовнішньої політики, а також найважливішою ланкою всієї сучасної системи міжнародних відносин, зокрема її континентального (загальноєвропейського) і регіонального (центрально-східноєвропейського) сегментів [1].

В даний час, коли в результаті інтеграції національних економік багато важливих характеристик економічного розвитку країн формуються усе більшою мірою під впливом зовнішніх факторів, увага до питань зовнішньоекономічної безпеки помітно посилилась.

Інтеграція економіки України до світової економічної системи загострює питання зовнішньоекономічної безпеки, без гарантування якої країна не може бути повноправним учасником світогосподарських зв'язків, посісти належне місце в міжнародному поділі праці та мати належну систему захисту і протидії глобальним викликам її економічній безпеці зокрема та національній безпеці загалом. Під час інтеграції держави в систему світогосподарських зв'язків перед нею постає проблема суперечності між необхідністю, з одного боку, інтегруватись у світову економіку, а з другого – забезпечити гармонійний розвиток національної економіки, захистити національні економічні інтереси, внутрішній ринок і вітчизняного виробника.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Можливість оцінки тенденцій і загроз у зовнішньоекономічній сфері національної безпеки та потреби їх подолання потрапили в коло інтересів вітчизняних та іноземних науковців. Однак розгляд особливостей забезпечення зовнішньоекономічної безпеки держави в умовах інтеграції України в ЄС ще не знайшов достатнього висвітлення у вітчизняній та зарубіжній науковій літературі.

Стратегічний курс України на європейську інтеграцію потребує вироблення механізмів постійного моніторингу стану та заходів забезпечення зовнішньоекономічної безпеки країни.

Цілі статті. Метою роботи є аналіз сучасного стану і тенденції зовнішньоекономічної діяльності України в контексті забезпечення зовнішньоекономічної безпеки держави та курсу на інтеграцію до ЄС.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів.

Проблема зовнішньоекономічної безпеки постає одночасно з виникненням держави, державних інститутів та встановленням зовнішньоторговельних зв'язків. Категорія безпеки є універсальною, оскільки проблема безпеки була й залишається актуальною не тільки для ринкових економічних систем, а й для планових і традиційних економік усіх країн світу. Актуалізація проблеми безпеки зумовлена тим, що сучасне суспільство існує в умовах “мегаризиків” і кваліфікується як “суспільство ризиків”.

Таким чином, зовнішньоекономічна безпека полягає в мінімізації збитків держави від дії негативних зовнішніх економічних чинників, створенні сприятливих умов для розвитку економіки шляхом її активної участі у світовому розподілі праці, відповідності зовнішньоекономічної діяльності національним економічним інтересам. Важливим чинником зовнішньоекономічної безпеки є глобалізація міжнародної торгівлі, зокрема посилена подальшим розвитком і розширенням ЄС [2].

Однією із серйозних проблем залучення України до світогосподарських процесів є забезпечення зовнішньо-економічної безпеки держави. Потреба в поглиблених дослідженнях зміни умов зовнішньої торгівлі зумовлюється тим, що інтеграція в європейську економіку розглядається як головний момент розвитку національної економіки України, а з отриманням Україною від Європейського Союзу (ЄС) статусу країни з ринковою економікою потребує розроблення нової, раціональнішої моделі зовнішньоекономічної діяльності.

Нині зовнішньоекономічна діяльність значною мірою лібералізована без опанування державою відповідних контрольно-регулюючих функцій, притаманних ринковій економіці, без

урахування специфіки перехідного періоду, що створює серйозну загрозу економічній безпеці України.

Процес "відкривання" національної економіки повинен здійснюватися в результаті її структурної перебудови, поетапно і зважено, з урахуванням особливостей України. До того ж, слід врахувати, що абсолютно відкритої економіки, тобто такої, коли без будь-яких обмежень через державні кордони здійснюється рух товарів, капіталів і робочої сили не має жодна країна світу. Всюди, виходячи з національних інтересів, уряди відповідних країн регулюють зовнішньоекономічну діяльність.

Процес відкривання повинен відповідати стану конкурентоспроможності національної економіки, інакше під тиском сильних іноземних конкурентів вітчизняні виробники будуть усунені з внутрішнього ринку.

Що стосується інтеграції країни у світову економіку, то, з одного боку, значна частка її експорту у світовій торгівлі дає змогу впливати на інші країни, а з іншого – проникнення іноземного капіталу в національну економіку посилює вплив на її економічний розвиток ззовні.

Відповідно до класичної теорії інтеграції вигоди від створення регіональних торговельних союзів збільшуватимуться відповідно до більш значного зниження тарифів у взаємній торгівлі, глибшої розбіжності в забезпеченості виробничими ресурсами і в інших факторах, які створюють порівняльні переваги, та зменшення перешкод на шляху розвитку внутрішньорегіональної торгівлі (наприклад, транспортні витрати) щодо бар'єрів, які обмежують торгівлю з третіми країнами (наприклад, транспортні витрати, тарифи або нетарифні бар'єри) [3].

Значною загрозою зовнішньоекономічній безпеці України в умовах євроінтеграції є експортна орієнтованість зовнішньої торгівлі України з країнами ЄС на основі традиційних однорідних товарів за умови ненасиченості вітчизняного ринку диференційованою продукцією. Порівняльний аналіз структури експорту демонструє, що входження України в систему зовнішньоекономічних зв'язків з ЄС потребує серйозної адаптації її структури, всього господарського механізму до надзвичайно

високих вимог світового ринку. Слід визнати, що процес адаптації зовнішньоекономічних зв'язків України до вимог світового ринку надзвичайно складний. Вирішальним чинником має стати докорінна структурна перебудова національної економіки на підставі постійного моніторингу індикаторів зовнішньоекономічної безпеки.

Баланс переваг та ризиків інтеграції України в ЄС залежатиме від рішень, ухвалених в економічній політиці та правовій системі, а також від підготовки суб'єктів господарювання. З огляду на це, точне визначення зазначених позицій сьогодні неможливе. Переваги, які Україна отримає від інтеграції, будуть і безпосередніми (розширення доступу до ринків, приплив капіталу, прямі трансфери коштів з ЄС), і опосередкованими (оптимальніше розміщення виробництва, підвищення ефективності господарських процесів, заощадження завдяки зменшенню бар'єрів для операцій з державами - членами ЄС).

Значна частина цих переваг матиме довготривалий характер, оскільки їх рівень залежатиме від успішного перебігу інтеграційних процесів (наприклад, від реакції закордонних інвесторів і розмірів припливу капіталу). Ризики процесу інтеграції пов'язані насамперед з потребою в заходах з приведення у відповідність до норм ЄС – і на рівні макроекономічному, і на рівні окремих підприємств [4]. Деякі ризики зумовлено потребою модернізації економіки і правової системи, а також зміцненням ринкової економіки в Україні.

Серед таких ризиків можна виокремити подальше прискорення структурних змін у сільському господарстві, зокрема швидкий відплив робочої сили із сільського господарства до інших секторів економіки може призвести до збільшення тиску на ринок праці; збільшення припливу іноземного капіталу може спричинити підвищення курсу гривні; затвердження норм та стандартів ЄС зумовить зростання виробничих витрат, хоча це буде компенсуватися кращою якістю товарів і послуг.

Стратегія здобуття членства України в ЄС за умов гарантування зовнішньоекономічної безпеки держави повинна враховувати потребу швидкого пристосування національної

економіки до відкриття кордонів для суб'єктів господарювання держав - членів ЄС. З одного боку, з'являється можливість для діяльності українських підприємств на ширшому європейському ринку, з другого, – слід очікувати, що українська економіка зіткнеться зі зростанням конкуренції. З цією метою стратегічним напрямом забезпечення зовнішньоекономічної безпеки є створення конкуренто-спроможної економічної системи, здатної конкурувати на відкритому європейському просторі, гарантувати вільний рух факторів виробництва, витримувати конкурентний тиск і відповідати тим зобов'язанням, які стоять перед усіма країнами - членами ЄС, а саме брати активну участь у розбудові економічного і валютного союзу.

Висновки. Основними пріоритетами зовнішньоекономічної безпеки України в умовах євроінтеграції на першій стадії інтеграції – створенні зони вільної торгівлі з ЄС є: коригування моделі інтеграції української економіки до ЄС через пріоритетний розвиток внутрішнього ринку, проведення політики зменшення частки експорту у ВВП за збереження значної ролі зовнішньої торгівлі у процесі відтворення; застосування ефективної імпорتنної політики з використанням процедур, прийнятих у рамках СОТ, які не суперечать чесній конкуренції та зростанню конкурентоспроможності національного капіталу; підтримання високотехнологічного експорту через сприяння просуванню української продукції на зовнішній ринок, спрощення та пришвидшення процедури експортного контролю; створення системи моніторингу стану зовнішньоекономічної безпеки України.

1. Дедеркал Г.П. Напрямки інтегрування України в сучасну світову економічну систему / Г.П. Дедеркал // Актуальні проблеми економіки, 2008. – №8, – С. 64–66.
2. Економічна безпека : навч. посіб. / за ред. З.С. Варналія. – К. Знання, 2009. – 647 с.
3. Чесноков А. В. Напрями зміцнення зовнішньоекономічної безпеки України за умов інтеграції до ЄС / А. В. Чесноков. // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – №2(56). – С.120 – 126.
4. Чесноков А. В. Проблема визначення поняття економічної безпеки держави за умов

Економічні науки. Серія «Економічна теорія та економічна історія». Збірник наукових праць. Луцький НТУ. – Випуск 11 (44). – Луцьк, 2014.

європейської інтеграції / А. В. Чесноков. // Журн. європ. економіки. – Тернопіль: вид-во Терноп. акад. нар. госп-ва, 2004. – Т. 3. – С.473 – 479.